

Täysistunto

Keskiviikko 15.6.2016 klo 13.59—21.01

12. Hallituksen esitys eduskunnalle henkilökorttilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 41/2016 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 10/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

20.43 **Pirkko Mattila ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä niin sanotussa henkilökorttilaissa esitetään lukuisia sisällöllisiä muutoksia, ja tässä on kirjattu yksityiskohtaisia menettelyjä koskevia säännöksiä, koska kysymyksessä on henkilöllisyyttä ja matkustusoikeutta osoittava asiakirja. Henkilökortti sisältää vahvana sähköisenä tunnistusvälineenä kansalaisvarmenteen, mikä osaltaan edellyttää yksityiskohtaista sääntelyä.

Tavoitteena on saada henkilökorttilaki ja henkilökorttimenettely vastaamaan sähköisten palveluiden osalta tapahtuvaa yhteiskunnallista kehitystä, eli mahdollistetaan henkilökorttihakemuksen sähköinen vireillepano ja myöskin tietyssä tilanteessa henkilökortin hakeminen sähköisesti ilman henkilökohtaista asiointia viranomaisessa, kuten on passimenettelyssä tällä hetkellä. Eli on tarkoitus yksinkertaistaa ja nopeuttaa menettelyä myös sillä, että sairausvakuutustietoja ei enää merkitä henkilökorttiin. Tämä parantaa asiakaspalvelua ja viranomaistyötä. Tämä menettely vastaa pitkälti passimenettelyä sekä lainsäädännössä että käytännössä. Asiakirjat myönnetään samankaltaisessa menettelyssä ja samaa tarkoitusta varten. Passissa on siis myös tämä suora toimitus ja sähköinen menettely jo käytössä.

Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että henkilökortti- ja passimenettelyt ovat myös sähköisen asioinnin ja tämän korttien toimituksen osalta mahdollisimman samankaltaisia, ja tästä passin sähköisestä hakemisesta, sähköisestä asioinnista, on saatu hyviä kokemuksia. Lailla kevennettäisiin poliisin lupahallintoa, parannetaan asiakaspalvelua, ja valiokunta pitää esitettyjä muutoksia johdonmukaisena jatkeena passimenettelyssä omaksutulle menettelyn keventämiselle.

Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutamin muutosehdotuksin:

Ensin sähköisestä asioinnista ja siitä keventämisestä. Tämä tapahtuu sillä tavalla, että jos hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden kuluessa myönnetty passi tai henkilökortti ja hän on tuolloin asioinut henkilökohtaisesti, niin hänelle voidaan esityksen mukaan myöntää henkilökortti kevennetyissä menettelyissä ilman hakijan asiointia viranomaisessa. Lisäksi edellytetään yli 12 vuoden ikää edellistä henkilökorttia tai passia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2016 vp

myönnettäessä ja sitä, että on otettu nimikirjoitusnäyte passia tai henkilökorttia varten eikä suku- tai etunimi ole muuttunut.

Henkilökorttia haettaessa kevennetty menettely on passimenettelyyn verrattuna hieman laajempi, koska henkilökortissa ei ole sormenjälkiä. Kevennetyn menettelyn käytön edellytyksenä on vahva sähköinen tunnistautuminen. Välineitä ovat pankkien tarjoamat verkkopankkitunnukset, Väestörekisterikeskuksen kansalaisvarmenne ja teleyritysten mobiilivarmenteet, jotka ovat laajasti hyväksytyjä erilaisissa viranomaispalveluissa. Kuitenkin asiantuntijakuulemisissa on noussut esille, että kaikilla henkilökortin hakijoilla ei ole mahdollisuutta tai osaamista asioida sähköisesti, ja tämän vuoksi on tärkeää, että on edelleen henkilökohtaisen asioinnin mahdollisuus. Valmis henkilökortti toimitetaan ehdotuksen mukaan suoratoimituksena henkilökorttivalmistajalta hakijalle kirjattuna kirjeenä tai vastaavana lähetyksenä, ja kortti noudetaan yksityisen palveluntuottajan toimipisteestä kuten passimenettelyssä huhtikuusta 2013 alkaen. Valiokunta pitää tätä ihan myönteisenä kehityksenä, mutta tätä kokonaisuhyötyä voidaan varmaan arvioida vasta, kun malli on ollut pitkempään käytössä.

Henkilökorttien suoratoimituksesta edellytetään, että lakiin otetaan passilakia vastaavia säännöksiä julkiseksi hallintotehtäväksi katsottavan tehtävän siirtämisestä yksityisille palveluntuottajille ja että siitä säädetään laissa täsmällisesti. Lähtökohtana on, että henkilökortit toimitetaan Poliisihallituksen hyväksymän palveluntuottajan välityksellä, ja tämäkin sääntely vastaa siis tätä passilakia. Poliisihallituksen on huolehdittava siitä, että koulutukseen, ohjeistukseen ja turvallisuusjärjestelyihin panostetaan sekä viranomaisten että yksityisen palveluntuottajan osalta ja näin saadaan yhdenmukaiset käytännöt.

No sitten hakijan tunnistamisesta ja ulkomaalaisen henkilökortista. Elikkä valiokunta pitää tärkeänä, että uudessa laissa säädetään hakijan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta nykyistä tarkemmin, ja sitten ulkomaalaisen henkilökortista todetaan, että ulkomaalaisen henkilökorttia koskevien säännösten täsmentäminen nykyisestä on tarpeen, koska ulkomaalaisen henkilökortin myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalla on voimassa oleva oleskelulupa tai oleskelukortti taikka hakijan oleskeluoikeus on rekisteröity. Hakijalla tulee olla kotikunta Suomessa, ja edellytetään, että tiedot on rekisteröity väestötietojärjestelmään. Tavoitteena on ollut edistää osaltaan ulkomaalaisten kotoutumista, koska henkilökorttia voi käyttää henkilöllisyyden osoittamiseen muun muassa erilaisissa asiointitilanteissa ja Suomessa oleskelevien ulkomaalaisten asiointi helpottuu. Valiokunta on saanut myös selvityksen, että vastaavan kaltainen uudistus on toteutettu Ruotsissa hiljattain, ja valiokunnan tiedon mukaan ei ole havaittu järjestelmän luotettavuutta kyseenalaistavia seikkoja, koska kyseessä on edelleen poliisin myöntämä henkilökortti ja hakijan henkilöllisyyttä on selvitetty monin tavoin. (Puhemies koputtaa)

Sitten edustustoista vielä lyhyesti. Voimassa olevan lain mukaan ainoastaan poliisilaitos voi vastaanottaa henkilökorttia koskevia hakemuksia, mutta tähän esitetään muutos, että ulkomailla oleskeleva Suomen kansalainen voi hakea jatkossa henkilökorttia Suomen suurlähetystöltä, lähetetyn virkamiehen johtamalta konsulaatilta tai muulta edustustolta, jossa myönnetään passeja ja jossa ulkoasiainministeriö on oikeuttanut myöntämään henkilökortteja. Elikkä ulkomaan edustustot voivat jatkossa myöntää passin lisäksi henkilökortteja, mikä helpottaa sitten ulkosuomalaisten asiointia henkilökortin saamiseksi. Mutta sähköinen asiointi ei ole valiokunnan saaman selvityksen mukaan vielä mahdollista, kun tämä laki tulee voimaan. Henkilökortin epämisestä sisällytetään nimenomaiset säännökset lakiin. Henkilökorttia voidaan käyttää matkustusasiakirjana, vaikka se voidaan myös myön-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2016 vp

tää tietyissä tilanteissa ilman matkustusoikeutta. Ja edelleenkin siis jatkossa henkilökortti sisältää tämän kansalaisvarmenteen.

Tämäkin valiokunnan mietintö on yksimielinen.

20.50 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys on erinomainen ja jatkaa normienpurkua ja byrokratianpurkulinjaa hyvällä tavalla.

Tiedämme hyvin ja muistamme hyvin, minkälaista on ollut siellä poliisiasemilla istua odotellessa ja hakiessa, kun on näitten korttien ja passien odotusta, anomista. Tässä passin suhteen on päästy jo tähän vaiheeseen, mihin nyt tämä hallituksen esitys sitten vie myös henkilökorttihakemukset. Se helpottaa meidän arkea kovasti monella tavalla. Vaikka tämä on pieni asia, niin tämä on tärkeä asia.

Huomioisin kuitenkin pari asiaa sitten jatkoajatusta varten:

Ensimmäiseksi, niille, joiden ei ole mahdollista asioida sähköisesti, joilla ei ole esimerkiksi pankkitunnisteita — nyt varmasti nuoret ovat tässä kohtaa sellainen ryhmä tai muun muassa maahanmuuttajat — tämä henkilökohtaisen asioinnin mahdollisuus on erinomainen. Mutta olisi tärkeää kyllä miettiä, kuinka voisimme helpottaa näidenkin sähköistä asioimista, olisiko pankkitunnisteiden saaminen helpompaa jollain keinolla.

Toinen asia, mihin kiinnitin tässä huomiota, on se, että henkilökortti tämän lain myötä saadaan edelleen vain viideksi vuodeksi. Näkisin kyllä ihan tarpeellisena, että se henkilökortin voimassaoloaika voisi olla kymmenenkin vuoden mittainen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 41/2016 vp sisältyvien 1.—6. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.